

POSTANOWIENIE

Dnia 19 października 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak (sprawozdawca)

SSN Karol Weitz

Protokolant Katarzyna Bartczak

w sprawie z wniosku T. S.A. z siedzibą w K.
przy uczestnictwie M. P. i Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta C.
o ustanowienie służebności przesyłu,
na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 19 października 2018 r.
na skutek zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Okręgowy w K.
postanowieniem z dnia 19 grudnia 2017 r., sygn. akt III Ca (...),

"Czy przedsiębiorstwo przesyłowe może żądać ustanowienia służebności przesyłu na prawie użytkowania wieczystego, jeżeli urządzenia przesyłowe, zainstalowane przez przedsiębiorstwo państwowe w okresie obowiązywania zasady jednolitej własności państwowej znajdowały się na nieruchomości Skarbu Państwa przed jej oddaniem w użytkowanie wieczyste?"

odmawia podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Wnioskodawca T. S.A. w K. domagał się ustanowienia na prawie użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w C., składającej się z działki ewidencyjnej nr 7, dla której Sąd Rejonowy w C. prowadzi księgę wieczystą (...), służebności przesyłu polegającej na prawie do pozostawienia znajdujących się na tej nieruchomości urządzeń elektroenergetycznych, tj. urządzeń stacji transformatorowej 20 kV nr C (...) wraz z linią kablową, a także na prawie korzystania z nieruchomości w celu utrzymania, konserwacji, usuwania awarii,

remontów, napraw i modernizacji (w tym wymiany na nowe) oraz na prawie przyłączania do stacji transformatorowej nowych odbiorców za pomocą nowych podziemnych linii kablowych.

Postanowieniem z dnia 10 maja 2016 r. Sąd Rejonowy w C. oddalił ten wniosek. Ustalił, że uczestniczka M. P. nabyła prawo użytkowania wieczystego na wyżej opisanej nieruchomości wraz z prawem własności znajdujących się tam budynków, od Ośrodka Badawczo - Rozwojowego (...) w C. w likwidacji, na podstawie umowy z dnia 16 lutego 1996 r.

Ośrodek Badawczo - Rozwojowy (...) w C. był użytkownikiem tej nieruchomości na podstawie decyzji Kierownika Wydziału Geodezji i Gospodarki Gruntami z dnia 31 stycznia 1985 r. Z kolei użytkowanie wieczyste nieruchomości, stanowiącej własność Skarbu Państwa, powstało z mocy prawa z dniem 11 marca 1991 r. na rzecz Ośrodka Badawczo - Rozwojowego (...) w C. na podstawie art. 64a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo - rozwojowych, wraz z prawem własności znajdujących się tam budynków i urządzeń. Na gruncie tym znajduje się też budynkowa stacja transformatorowa oznaczona numerem (...). Została ona wybudowana wraz z linią kablową w 1988 r. na zlecenie ówczesnego użytkownika nieruchomości, tj. Ośrodka Badawczo - Rozwojowego (...) w C.. Urządzenia przesyłowe zostały przyłączone do Zakładu Energetycznego w G., który wchodził w skład przedsiębiorstwa państwowego Południowy Okręg Energetyczny w K. W dniu 16 stycznia 1989 r. utworzono przedsiębiorstwo państwowe Zakład Energetyczny (...) w G., które wyposażono w składniki mienia przedsiębiorstwa państwowego Południowego Okręgu Energetycznego w K. na bazie zakładu Zakład Energetyczny (...) w G.. W dniu 12 lipca 1993 r. nastąpiła komercjalizacja przedsiębiorstwa państwowego Zakład Energetyczny (...) w G., w wyniku której powstała jednoosobowa spółka Skarbu Państwa - (...) Zakład Elektroenergetyczny S.A. w G.. Następnie w wyniku umowy o objęcie akcji i wniesienie wkładu niepieniężnego (...) Zakład Elektroenergetyczny S.A. w G. wniósł do spółki V. S.A. w G. zorganizowaną część przedsiębiorstwa w zamian za objęcie akcji w podwyższonym kapitale zakładowym tej spółki. Z dniem 20 lutego 2012 r. V. S.A. w G. zmienił nazwę na T. (...)ZE S.A. w G.. Z kolei w dniu 1 października 2012 r. nastąpiło przejęcie tej spółki przez wnioskodawcę.

Sąd Rejonowy oddalając wniosek o ustanowienie służebności przesyłu stwierdził, że przedmiotem obciążenia tego rodzaju służebnością może być nieruchomości a nie prawo użytkowania wieczystego i nie ma znaczenia okoliczność, czy urządzenia przesyłowe zostały posadowione na nieruchomości przed, czy po ustanowieniu tego prawa. W ocenie Sądu pierwszej instancji, możliwe jest natomiast ustanowienie służebności przesyłu na nieruchomości budynkowej lub lokalowej stanowiącej własność użytkownika wieczystego, ale taka sytuacja nie występuje w tej sprawie. Wprawdzie urządzenia stacji transformatorowej nr (...) znajdują w stanowiącym własność uczestniczki budynku, ale wnioskodawca konsekwentnie domagał się ustanowienia służebności przesyłu na prawie użytkowania wieczystego.

Rozpoznając apelację wnioskodawcy, Sąd Okręgowy w K. powziął wątpliwości, które wyraził w przedstawionym do rozstrzygnięcia pytaniu prawnym. Sąd drugiej instancji, powołując się na stosowne orzecznictwo Sądu Najwyższego, nie podzielił stanowiska Sądu pierwszej instancji, iż stanowiąca integralną całość kontenerowa stacja transformatorowa w obudowie betonowej, znajdująca się na nieruchomości, której uczestniczka jest użytkownikiem wieczystym, jest nieruchomością budynkową, której własność, jako prawo związane z użytkowaniem wieczystym, przysługuje uczestniczkce.

Wątpliwości Sądu Okręgowego dotyczą natomiast dopuszczalności ustanowienia służebności przesyłu na prawie użytkowania wieczystego, w sytuacji, gdy urządzenia przesyłowe zostały zainstalowane przez przedsiębiorstwo państwowe na nieruchomości Skarbu Państwa w okresie obowiązywania zasady jednolitej własności państwowej i zarazem przed powstaniem użytkowania wieczystego na rzecz innego podmiotu, w związku z przekształceniami własnościowymi mienia państwowego. Według Sądu drugiej instancji, w stanie faktycznym tej sprawy, zważywszy też na treść wniosku o ustanowienie służebności przesyłu, który obejmuje nie tylko żądanie ustanowienia służebności przesyłu w związku z istniejącymi urządzeniami przesyłowymi, ale także w zakresie uprawnienia do modernizacji i wymiany urządzeń przesyłowych oraz uprawnienia do przyłączania nowych odbiorców i wyprowadzania nowych obwodów elektrycznych z istniejącej stacji transformatorowej, sporu nie rozwiązuje uchwała

składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2017 r., III CZP 101/16 (OSNC 2017, nr 11, poz. 123).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Uregulowana w art. 390 § 1 k.p.c. instytucja pytań prawnych, jako odstępstwo od konstytucyjnej zasady niezawisłości orzeczniczej sędziów, w sprawowaniu swojego urzędu, którzy podlegają jedynie Konstytucji oraz ustawom (art. 178 ust. 1 Konstytucji), wymaga ścisłej wykładni (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 kwietnia 1999 r., III CZP 62/98, OSNC 1999, nr 10, poz. 166). Dlatego też udzielenie odpowiedzi na zagadnienie prawne, które prowadzi do merytorycznego związania sądu drugiej instancji w zakresie sposobu interpretacji danego zagadnienia (art. 390 § 2 k.p.c.), jest uzasadnione jedynie wtedy, gdy zachodzi rzeczywista potrzeba wyjaśnienia poważnych wątpliwości o decydującym znaczeniu dla rozstrzygnięcia sprawy oraz pozostaje z tym rozstrzygnięciem w związku przyczynowym.

W powołanej uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 16 maja 2017 r., III CZP 101/16, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że użytkownik wieczysty nie może skutecznie żądać ustanowienia służebności przesyłu, jeżeli urządzenia przesyłowe - zainstalowane w okresie obowiązywania zasady jednolitej własności państwowej - znajdowały się na nieruchomości Skarbu Państwa przed jej oddaniem w użytkowanie wieczyste. W pisemnych motywach Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że w okresie obowiązywania zasady jednolitej własności państwowej, wywodzonej z art. 128 k.c. w pierwotnym brzmieniu, do czasu wejścia w życie w dniu 1 lutego 1989 r. ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3, poz. 11), Skarb Państwa był wyłącznym podmiotem uprawnień dotyczących mienia państwowego, a państwowe osoby prawne wykonywały jedynie te uprawnienia w imieniu własnym, ale na rzecz tego podmiotu (zob. uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 1961 r., I CO 20/61, OSN, nr II, poz. 41 oraz, z dnia 18 czerwca 1991 r., III CZP 38/91 - zasada prawna - OSNCP 1991, nr 10-12, poz. 118; z dnia 7 listopada 1980 r., III CZP 2/80, OSNCP 1981, nr 4, poz. 47; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2002 r., III CZP 62/02, OSNC 2004, nr 1, poz. 7). Do państwowych osób prawnych

zaliczane były przedsiębiorstwa państwowe (por. art. 2 dekretu z dnia 26 października 1950 r. o przedsiębiorstwach państwowych, j.t.: Dz. U. z 1960 r., Nr 18, poz. 11; następnie art. 1 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych; j.t.: Dz. U. z 2013 r., poz. 1384 ze zm., dalej: „u.p.p.”).

Zniesienie konstrukcji jednolitej własności państwowej nie spowodowało przekształcenia przysługujących państwowym osobom prawnym - na mocy kodeksu cywilnego i ustaw szczególnych - uprawnień do części mienia ogólnonarodowego, pozostających w ich zarządzie. Dotyczyło to także uprawnień przedsiębiorstw państwowych, korzystających z nieruchomości w zakresie niezbędnym do eksploatacji znajdujących na niej urządzeń infrastruktury przesyłowej. Przekształcenie zarządu w odniesieniu do gruntów w prawo użytkowania wieczystego, a w odniesieniu do znajdujących się na tych gruntach budynków, innych urządzeń i lokali w prawo własności nastąpiło w dniu 5 grudnia 1990 r. na podstawie art. 2 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. nr 91, poz. 455 - dalej: „ustawa z dnia 29 września 1990 r.”), natomiast w odniesieniu do innych składników majątkowych - również w prawo własności - przekształcenie dokonało się w dniu 7 stycznia 1991 r., na podstawie art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. z 1991 r. Nr 2, poz. 6 - dalej: „u.z.u.p.p.”; por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1991 r. - zasada prawna - III CZP 38/91, oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2015 r., IV CSK 514/14, nie publ.), którym skreślono przepis, iż „przedsiębiorstwo państwowe wykonuje wszelkie uprawnienia w stosunku do mienia ogólnonarodowego będącego w jego dyspozycji, z wyjątkiem uprawnień wyłączonych przepisami ustawowymi”, a jednocześnie wprowadzono przepis, że „przedsiębiorstwo, gospodarując wydzielonym mu i nabytym mieniem zapewnia mu ochronę”. Urządzenia przesyłowe wchodzące w skład przedsiębiorstwa państwowego nie były objęte uregulowaniem art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 29 września 1990 r., jeżeli nie były posadowione na gruntach będących w jego zarządzie.

W związku z brakiem ustawowego uregulowania tytułu prawnego przedsiębiorstwa przesyłowego do gruntu Skarbu Państwa podlegającego

przekształceniom własnościowym, na którym znajdowały się urządzenia przesyłowe, a które stały się własnością tych przedsiębiorstw, w doktrynie i judykaturze poszukiwano rozwiązania zaistniałej luki prawnej. W wyroku z dnia 28 czerwca 2005 r., I CK 14/05, nie publ., Sąd Najwyższy stwierdził, że zezwolenie przez właściciela na założenie instalacji przesyłowych i ich eksploatację kształtuje nowy stan prawny, powodując nawiązanie między przedsiębiorstwem i właścicielem nieruchomości stosunku cywilnoprawnego charakteryzującego się trwałością i ciągłością. Trwałość i ciągłość tego stosunku wynika z jego natury i jedynie w wyjątkowych wypadkach właściciel gruntu może spowodować zniesienie tego stosunku przez żądanie likwidacji założonych urządzeń. W orzecznictwie wypowiedziano również pogląd o powstaniu pomiędzy właścicielem gruntu a przedsiębiorcą stosunku prawnego o charakterze obligacji realnej, a zatem szczególnej konstrukcji łączącej w sobie elementy obligacyjne i rzeczowe. Przyjęcie takiej możliwości zanegował jednak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 stycznia 2011 r., II CSK 85/10, (OSNC-ZD 2011, nr A, poz. 11) oraz w postanowieniu z dnia 9 grudnia 2011 r., III CZP 78/11, (nie publ.). Stwierdził, że konstruowanie tzw. zobowiązania realnego może nastąpić tylko wówczas, gdy przewiduje to przepis ustawy.

W postanowieniu z dnia 21 maja 2015 r., IV CSK 514/14, nie publ., Sąd Najwyższy wskazał, że zawarta w art. 2 ustawy z dnia 29 września 1990 r. formuła „nie narusza praw osób trzecich” musi być interpretowana elastycznie, w sposób dostosowany do jej celu. Uwłaszczenie to nie mogło doprowadzić do radykalnego zakłócenia funkcjonowania przedsiębiorstw państwowych. Za przyznaniem możliwości korzystania z gruntu przemawia wcześniejsze podleganie tego gruntu zasadom gospodarowania opartym na wykorzystaniu środków o charakterze władczym. Możliwość ta wyraża się w trwałym obowiązku znoszenia przez użytkownika wieczystego stanu ukształtowanego położeniem zainstalowanego na gruncie urządzenia wchodzącego w skład przedsiębiorstwa przesyłowego i czynności niezbędnych do zapewnienia prawidłowej eksploatacji tego urządzenia. Każdy kolejny nabywca ograniczonego w ten sposób prawa użytkowania wieczystego wstępuje w wynikły stąd stan prawny i ma obowiązek znosić go wobec

przedsiębiorcy przesyłowego będącego właścicielem urządzenia zainstalowanego na gruncie stanowiącym przedmiot jego użytkowania.

Pojawiły się również orzeczenia, w których Sąd Najwyższy zastosował konstrukcję powstającej z mocy prawa służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu. Przyjęto, że skoro w wyniku uwłaszczenia państwowych osób prawnych następowało ich majątkowe usamodzielnienie, to uwłaszczenie powodowało nie tylko przekształcenie przysługującego im zarządu urządzeń przesyłowych w prawo własności, ale także przekształcenie tego tytułu prawnego we właściwe prawo podmiotowe, uprawniające je do dalszego korzystania z nieruchomości będących własnością Skarbu Państwa, na których posadowione były przedmiotowe urządzenia. Skoro zatem możliwe było umowne nabycie albo zasiedzenie takiej służebności przed wejściem w życie przepisów art. 305¹ nast. k.c., wprowadzających służebność przesyłu, to mogła ona również powstać z mocy prawa jako rezultat uwłaszczenia państwowej osoby prawnej. Prawo to, objęte jest działaniem art. 7 pkt 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz. U. z 2018 r., poz. 1916), obliguje zatem właściciela nieruchomości, na której posadowione są urządzenia przesyłowe, do znoszenia ich istnienia, jak również uprawnia każdego właściciela urządzeń do korzystania z nieruchomości w odpowiednim zakresie (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2016 r., IV CSK 509/15, nie publ., z dnia 12 maja 2016 r., IV CSK 510/16, nie publ., z dnia 17 czerwca 2016 r., IV CSK 531/15, nie publ., oraz z dnia 28 marca 2017 r., II CSK 462/16, nie publ.).

Ostatecznie w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 5 czerwca 2018 r., III CZP 50/17, (Biul. SN z 2018 r., nr 7-8, s. 3), Sąd Najwyższy przesądził, że nabycie przez przedsiębiorstwo państwowe na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych własności urządzeń przesyłowych posadowionych na nieruchomościach należących do Skarbu Państwa nie spowodowało uzyskania przez to przedsiębiorstwo z mocy prawa służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu obciążającej te nieruchomości.

Uchwała ta nie pozostaje w sprzeczności z uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2017 r., III CZP 101/16, w uzasadnieniu której Sąd Najwyższy wyraźnie stwierdził, że zważywszy na treść i zakres pytania prawnego, wyznaczonego stanem faktycznym sprawy, nie rozstrzygał, czy, a jeśli tak, to jaki konkretnie tytuł prawny do nieruchomości nabywało przedsiębiorstwo przesyłowe. Podkreślił natomiast, że posadowienie urządzeń przesyłowych przez przedsiębiorstwo państwowe w okresie obowiązywania zasady jednolitego funduszu własności państwowej na gruncie stanowiącym własność Skarbu Państwa, które w następstwie przekształceń własnościowych na początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku, stało się z mocy prawa ich właścicielem, ale nie nabyło praw do tego gruntu, gdyż inny podmiot stał się z mocy prawa jego właścicielem albo użytkownikiem wieczystym, doprowadziło do powstania sytuacji faktycznej rodzącej skutki prawne w relacjach między właścicielem nieruchomości a przedsiębiorcą przesyłowym. Zainstalowanie urządzeń przesyłowych nastąpiło na nieruchomości, a zatem w wyniku przekształceń własnościowych stało się jej ograniczeniem i obciążeniem odnoszącym się do prawa własności. W związku z tym, podmiot, w stosunku do którego użytkowanie wieczyste do takiego gruntu powstało z mocy prawa albo na podstawie umowy zawartej z właścicielem i konstytutywnego wpisu w księdze wieczystej, nabył to prawo z istniejącym ograniczeniem nieruchomości, co implikuje jego obowiązek trwałego znoszenia stanu ukształtowanego położeniem zainstalowanych na gruncie urządzeń przesyłowych wchodzących w skład przedsiębiorstwa przesyłowego i czynności niezbędnych do zapewnienia prawidłowej ich eksploatacji. Istniejące w chwili powstania użytkowania wieczystego ograniczenia i obciążenia dotyczące prawa własności nieruchomości, mają bezpośredni wpływ na sposób i zakres wykonywania użytkowania wieczystego. W efekcie, użytkowanie wieczyste nie może kolidować z obciążeniami nieruchomości, które powstały przed oddaniem nieruchomości w użytkowanie wieczyste. W takich okolicznościach faktycznych regulacja tytułu prawnego przedsiębiorcy przesyłowego do nieruchomości gruntowej (jako przedmiotu własności) w związku z przebiegiem urządzeń przesyłowych powinna nastąpić w stosunek do właściciela nieruchomości, a nie w stosunku do użytkownika wieczystego, bowiem żądanie użytkownika wieczystego

skierowane przeciwko przedsiębiorcy przesyłowemu o ustanowienie służebności przesyłu wykracza poza zakres jego uprawnień wynikających z art. 233 k.c. Użytkownik wieczysty nie jest następcą prawnym właściciela i wobec tego powstanie użytkowania wieczystego *ex lege* czy umownie, nie mogło doprowadzić do przejścia na niego praw i obowiązków w zakresie regulacji tytułu prawnego przedsiębiorcy przesyłowego do gruntu.

Z powyższych motywów do uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2017 r., III CZP 101/16 wynika, że w przypadku, gdy urządzenia przesyłowe zostały posadowione przez przedsiębiorstwo państwowe na nieruchomości Skarbu Państwa w okresie obowiązywania zasady jednolitej własności państwowej, przed powstaniem z mocy prawa użytkowania wieczystego gruntu, co w tej sprawie miało miejsce w dniu 11 marca 1991 r., czyli już po uwłaszczeniu z mocy prawa przedsiębiorstwa państwowego (poprzednika prawnego wnioskodawcy) urządzeniami przesyłowymi stanowiącymi wcześniej własność Skarbu Państwa (po uwzględnieniu także art. 49 k.c. w wówczas obowiązującej wersji), zarówno wieczystemu użytkownikowi, jak i przedsiębiorcy przesyłowemu nie przysługuje roszczenie o ustanowienie, w zakresie przebiegu tych urządzeń przesyłowych, służebności przesyłu na prawie użytkowania wieczystego. W takim przypadku, regulacja przez przedsiębiorstwo przesyłowe tytułu prawnego do korzystania z gruntu w zakresie służebności przesyłu, powinna nastąpić w stosunku do właściciela takiej nieruchomości, czyli na nieruchomości, a nie na powstałym, po zainstalowaniu urządzeń przesyłowych i po opisanych wyżej przekształceniach podmiotowo - przedmiotowych mienia państwowego, prawie użytkowania wieczystego gruntu.

Należy podkreślić, że z chwilą uwłaszczenia przedsiębiorstw państwowych urządzeniami przesyłowymi, co nastąpiło z mocy prawa w dniu 7 stycznia 1991 r., doszło do sytuacji, jak w tej sprawie, że Skarb Państwa nadal był właścicielem nieruchomości, zaś wskutek zaniechań ustawodawczych, na rzecz przedsiębiorstw państwowych przesyłowych nie powstawało prawo do gruntu w zakresie koniecznym do korzystania z tych urządzeń. Oczywistym jest, że bez prawa do gruntu w określonym zakresie nie jest możliwe korzystanie ze zlokalizowanych na nim urządzeń elektroenergetycznych. Brak wyraźnej regulacji prawnej tytułu

prawnego przedsiębiorstw energetycznych do nieruchomości, na których znajdowały się nabyte z mocy prawa urządzenia elektroenergetyczne doprowadził do nierównego potraktowania przedsiębiorstw państwowych i innych państwowych osób prawnych (w tym jednostek badawczo-rozwojowych, którym w art. 1 ust. 3 obowiązującej do 30 września 2010 r. ustawy z dnia 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo rozwojowych, ustawodawca przyznał osobowość prawną) w ramach uwłaszczenia mieniem państwowym, ponieważ przedsiębiorstwa państwowe, które wybudowały na pozostających w ich zarządzie gruntach budynki i inne urządzenia nabywały *ex lege* nie tylko prawa do tych budynków i innych urządzeń trwale z gruntem związanych, ale także użytkowanie wieczyste gruntu, natomiast przedsiębiorstwa energetyczne nabywały jedynie prawa do urządzeń energetycznych, bez praw do nieruchomości, na których te urządzenia się znajdowały.

W uzasadnieniu pytania prawnego, Sąd Okręgowy wskazał na komplikację wynikającą z tego, że wniosek o ustanowienie służebności przesyłu obejmuje także uprawnienie do modernizacji i wymiany urządzeń przesyłowych oraz prawo przyłączania nowych odbiorców i wyprowadzania nowych obwodów elektrycznych ze stacji transformatorowej. Sąd jednak nie przedstawił ustaleń faktycznych, ani też wywodów prawnych, w świetle których wystąpiłby prawny problem z określeniem treści i zakresu służebności przesyłu związanej z istniejącymi urządzeniami przesyłowymi posadowionymi przed powstaniem użytkowania wieczystego gruntu.

Udzielenie odpowiedzi na zagadnienie prawne (art. 390 § 1 k.p.c.), nie jest dopuszczalne, gdy wystąpienie wskazanych wątpliwości nie wynika z dotychczasowych ustaleń faktycznych, lub przedstawione zagadnienie nabierze decydującego znaczenia, tylko w razie przyjęcia jednego z kilku możliwych stanowisk prawnych, co do których sąd pytający się nie ustosunkował (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 sierpnia 1996 r., III CZP 91/96, OSNC 1997, nr 1, poz. 9; z dnia 19 listopada 2008 r., III CZP 21/08, nie publ.; z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 121/08, nie publ.; z dnia 24 lipca 2013 r., III CZP 37/13, nie publ.; z dnia 10 marca 2016 r., III CZP 8/16, nie publ. oraz z dnia 29 czerwca 2016 r., III CZP 10/16, nie publ.).

Ubocznie należy zauważyć, iż służebność przesyłu uregulowana w art. 305¹ i n. k.c. ma charakter czynny i obejmuje uprawnienia do określonych działań dotyczących nieruchomości obciążonej, w szczególności do utrzymywania posadowionych na nieruchomości urządzeń i korzystania z nich zgodnie z ich przeznaczeniem (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2017 r., V CSK 33/17, nie publ.).

Jeśli natomiast chodzi o kwestię ustanowienia służebności przesyłu w odniesieniu do nowych urządzeń przesyłowych, czyli takich, które mają być zainstalowane już po powstaniu użytkowania wieczystego, to w tej materii również nie zachodzi potrzeba dalszych wyjaśnień, gdyż ma zastosowanie wykładnia przedstawiona w pierwszej części uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2017 r., III CZP 101/16 oraz przytoczona tam argumentacja o dopuszczalności ustanowienia służebności przesyłu na prawie użytkowania wieczystego gruntu. W takim wypadku obciążenie służebnością dotyka bezpośrednio praw użytkownika wieczystego. W stanie faktycznym niniejszej sprawy, zważywszy też na zakres wniosku, nie przesądzając jego zasadności, mogłoby dojść do powstania pewnego rozczepienia prawnego polegającego na tym, że w zakresie części urządzeń przesyłowych wchodzących w skład przedsiębiorstwa przesyłowego służebność przesyłu będzie obciążała nieruchomość, a w zakresie pozostałych urządzeń będzie obciążała prawo użytkowania wieczystego. Nie prowadzi to jednak do naruszenia konstrukcji prawnej służebności przesyłu, która podobnie jak i służebności gruntowe może być ustanowiona na prawie użytkowania wieczystego gruntu. Zresztą przypadki, gdy co do części urządzeń przesyłowych służebność przesyłu obciąża nieruchomość, a co do części prawo użytkowania wieczystego, będą występowały w obrocie prawnym, bowiem jak wspomniano w uzasadnieniu do uchwały z 16 maja 2017 r., III CZP 101/16, ustawodawca zakłada możliwość istnienia służebności przesyłu na prawie użytkowania wieczystego gruntu, co wyraził wprost w art. 84 ust. 3 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o postępowaniu kompensacyjnym w podmiotach o szczególnym znaczeniu dla polskiego przemysłu stoczniowego (jedn. tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 592). Z kolei, według § 42 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 września 2001 r. w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych i zbioru

dokumentów (Dz. U. Nr 102, poz. 1122 ze zm.), w dziale III księgi wieczystej prowadzonej dla nieruchomości oddanej w użytkowanie wieczyste wpisuje się w łamie 3 „Prawa, roszczenia, ciężary i ograniczenia” wszelkie ograniczone prawa rzeczowe obciążające nieruchomość lub użytkowanie wieczyste, z wyjątkiem hipotek. Księga wieczysta została zatem tak ukształtowana, aby w przypadku nieruchomości gruntowej oddanej w użytkowanie wieczyste możliwe były wpisy ograniczonych praw rzeczowych powstających na tym prawie, z wyjątkiem hipoteki, która jest ujawniana w dziale IV (por. też § 43 - 45 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 lutego 2016 r. w sprawie zakładania i prowadzenia ksiąg wieczystych w systemie teleinformatycznym, Dz. U. poz. 312, ze zm.). Nadto, ustawodawca w art. 124 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (jedn. tekst: Dz. U. z 2018 r., poz. 121, ze zm.; dalej: „u.g.n.”) dopuszcza możliwość wydania przez starostę, wykonującego zadania z zakresu administracji rządowej, decyzji ograniczającej sposób korzystania z nieruchomości przez udzielenie zezwolenia na zakładanie i przeprowadzenie na nieruchomości ciągów drenażowych, przewodów i urządzeń służących do przesyłania lub dystrybucji płynów, gazów, energii elektrycznej oraz urządzeń łączności publicznej i sygnalizacji, także w stosunku do użytkownika wieczystego nieruchomości, jeśli nie wyraża zgody na takie ograniczenie. Poprzednio, kwestia ta była regulowana przez przepis art. 70 ust. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (jedn. tekst.: Dz. U. z 1991 r., Nr 30, poz. 127), a wcześniej przez art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (jedn. tekst.: Dz. U. z 1974 r., Nr 10, poz. 64 ze zm.). Decyzje te tworzą po stronie przedsiębiorcy przesyłowego trwały tytuł do posadowienia na, nad lub umieszczenia na cudzym gruncie urządzeń przesyłowych i korzystania z tych urządzeń oraz dostępu do nich na zasadach ustalonych w tych przepisach (por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 8 kwietnia 2014 r., III CZP 87/13, OSNC 2014, nr 7-8, poz. 68). W związku z czym, brak normatywnych podstaw do konstruowania kolejnej koncepcji, iż w razie, gdy służebność przesyłu została ustanowiona na nieruchomości, to także w odniesieniu do nowych urządzeń przesyłowych, które mają być

zainstalowane, już po ustanowieniu użytkowania wieczystego, służebność przesyłu powinna być ustanowiona na nieruchomości.

Wynikająca z istoty prawa użytkowania wieczystego czasowość doznaje wyłomu, gdyż może ono ulec przekształceniu w prawo własności na podstawie decyzji administracyjnej o skutku konstytutywnym w trybie i na zasadach przewidzianych w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przekształcaniu prawa użytkowania wieczystego w prawo własności (jedn. tekst: Dz. U. z 2012 r., poz. 83 ze zm.). Decyzja o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nie narusza praw osób trzecich (art. 3 ust. 3). Zatem obciążenia przekształconego prawa użytkowania wieczystego, stają się obciążeniami prawa własności (por. też art. 1 ust. 6 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego gruntów zabudowanych na cele mieszkaniowe w prawo własności tych gruntów, który stanowi, iż istniejące w dniu przekształcenia, czyli 1 stycznia 2019 r., obciążenia użytkowania wieczystego staną się obciążeniami nieruchomości). Z kolei z art. 32 1 i 2 u.g.n. wynika, że nieruchomość gruntowa oddana w użytkowanie wieczyste może być sprzedana wyłącznie użytkownikowi wieczystemu za zgodą wojewody, chyba że przeniesienie własności nieruchomości gruntowej oddanej w użytkowanie wieczyste następuje na podstawie umowy między Skarbem Państwa a jednostką samorządu terytorialnego oraz między jednostkami samorządu terytorialnego. Z dniem zawarcia umowy sprzedaży nieruchomości wygasa z mocy prawa uprzednio ustanowione prawo użytkowania wieczystego, a art. 241 k.c. (o wygaśnięciu obciążeń) nie stosuje się.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił podjęcia uchwały.